

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 47-48 (2011)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 47-48 (2011)

Ενστάσεις των Γάλλων στη δασμολογική πολιτική των Βενετών στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου στις αρχές του 18ου αι.

Ελευθέριος Βέτσιος

doi: [10.12681/prch.28425](https://doi.org/10.12681/prch.28425)

Copyright © 2021, Ελευθέριος Βέτσιος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βέτσιος Ε. (2021). Ενστάσεις των Γάλλων στη δασμολογική πολιτική των Βενετών στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου στις αρχές του 18ου αι. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (47-48), 103–114. <https://doi.org/10.12681/prch.28425>

Ελευθέριος Α. ΒΕΤΣΙΟΣ

Ενστάσεις των Γάλλων στη δασμολογική πολιτική των Βενετών στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου στις αρχές του 18^{ου} αι.

Οι σχέσεις μεταξύ των Γάλλων και Βενετών στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου κατά τη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την οικονομία. Το Γαλλικό Προξενείο, που άρχισε να λειτουργεί στην Άρτα από το 1702,¹ άλλωστε έδινε μεγάλη σημασία σε αυτές, επειδή οι Βενετοί ήταν σε θέση να επιτηρούν την είσοδο του Αμβρακικού με τα φρούρια της Πρέβεζας και της Βόνιτσας και επομένως να ελέγχουν το βασικό πεδίο δράσης των γαλλικών συμφερόντων στην περιοχή. Επιπλέον, η μικρή απόσταση του προξενείου από τις βενετικές κτήσεις των Επτανήσων, έδινε μια νέα διάσταση στις παραπάνω σχέσεις.

Είναι, βέβαια, γνωστό, ότι ανάμεσα στη Γαλλία των Λουδοβίκων και τη Γαληνότατη Δημοκρατία του Αγίου Μάρκου σε οικονομικό επίπεδο επικρατούσε πάντοτε ένα κλίμα ανταγωνιστικό, με ιδιαίτερη έμφαση στο πρώτο μισό και πιο πολύ στην πρώτη τριακονταετία του 18^{ου} αιώνα. Η διαπίστωση του Γάλλου προξένου G. Dubroca² στα 1706, ακόμη κι αν θεωρηθεί υπερβολική, δεν παύει να είναι σωστή στη βάση της: «Ο βασιλιάς της Γαλλίας δεν έχει χειρότερους εχθρούς από τους Βενετούς».³

Το βασικό θέμα που απασχόλησε τους Γάλλους προξένους της Άρτας ως προς τις σχέσεις τους με τους Βενετούς, από την ίδρυση του προξενείου, ήταν η απαίτηση των Βενετών να εισπράττουν φόρους και για εμπορεύματα που φορτώνονταν σε τουρκικές περιοχές. Για να εμποδίσουν τους Γάλλους να σταθεροποιήσουν το εμπόριο τους σε μια περιοχή, στην οποία από παλαιά ανθούσε το δικό τους, οι Βενετοί υποχρέωναν όσα γαλλικά καράβια αγκυροβόλούσαν στην Κέρκυρα γι' ανεφοδιασμό να πληρώνουν δασμό 6% στην

¹ Για το Γαλλικό Προξενείο της Άρτας περισσότερα βλ. ΣΙΟΡΟΚΑΣ 1981.

² Ο Guillaume Dubroca υπηρέτησε ως πρόξενος της Άρτας την περίοδο 1705-1724. Για τα πρόσωπα που υπηρέτησαν ως πρόξενoi στην Άρτα, βλ. ΣΙΟΡΟΚΑΣ 1981, 78-99.

³ Βλ. ΣΙΟΡΟΚΑΣ 1981, 177.

αξία των εμπορευμάτων που φορτώνονταν στην οθωμανική επικράτεια. Στις διαμαρτυρίες του Γάλλου προξένου B. Garnier,⁴ που μάλιστα πήγε για τον σκοπό αυτόν στην Κέρκυρα, η απάντηση του γενικού προβλεπτή (ή προνοητή) της θάλασσας⁵ D. Dolfin⁶ ήταν ότι ο ίδιος έως τότε δεν είχε δεχθεί κανένα παράπονο για την επιβολή του συγκεκριμένου δασμού.⁷ Οι παραστάσεις και οι απειλές του Γάλλου προξένου, ότι θα διαμαρτυρηθεί στον Βενετό βάιλο και στον ίδιο τον δόγη, δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα. Το πρόβλημα το αντιμετώπισε και ο πρόξενος H. Pellissier,⁸ ο οποίος, μάλιστα, εισηγήθηκε στο γαλλικό υπουργείο (*Ministère de la Marine*) να προβεί σε επίσημο διάβημα προς τη βενετική Γερουσία.

Η κατάσταση έγινε χειρότερη για τους Γάλλους μετά τη συνθήκη του Passarowitz (1718),⁹ με την οποία δόθηκαν στους Βενετούς η Πρέβεζα και η Βόνιτσα, και είχαν πλέον τη δυνατότητα να ελέγχουν τη ναυσιπλοΐα από και προς τις σκάλες του Αμβρακικού κόλπου. Οι Βενετοί θέλησαν να εκμεταλλευτούν αυτήν τη δυνατότητα και ως αντιστάθμισμα για την απώλεια της Πε-

⁴ Ο Benoît Garnier υπηρέτησε ως πρόξενος της Άρτας την περίοδο 1702-1703, βλ. ΣΙΟΡΟΚΑΣ 1981, 79.

⁵ Ο γενικός προβλεπτής της θάλασσας (*Provveditor General da Mar, Γ(γ)κενεράλης* στις ελληνικές πηγές) ήταν η ανώτατη διοικητική βενετική αρχή στις κτήσεις της Ανατολής. Διοριζόταν από τη βενετική Γερουσία, έμενε στην Κέρκυρα και είχε τον έλεγχο όλης της πολιτικής και δικαστικής εξουσίας στα Ιόνια νησιά, βλ. ΛΟΥΝΤΖΗΣ 1856, 4· ΒΑCCHION 1958, 158· ΤΣΙΤΣΑΣ 1989, 72-91.

⁶ Κατάλογο με τους γενικούς προβλεπτές της θάλασσας από το 1684 έως το 1797 βλ. ΜΑΧΑΙΡΑΣ 1951, 314-316.

⁷ Ο πρόξενος B. Garnier σε επιστολή του με χρονική ένδειξη 3.11.1702 αναφέρει σχετικά: «Οι Βενετοί διεξάγουν εδώ μεγάλο εμπόριο, για να εμποδίσουν δε το Εμπόριο των Γάλλων, υποχρεώνουν όλους όσοι φορτώνουν στις σκάλες, που είναι όλοι τους υπήκοοι του Σουλτάνου, να πληρώνουν 6% στην Κέρκυρα, που δεν απέχει από την Σαγιάδα παρά 4 ώρες ταξίδι. Επειδή το δικαίωμα αυτό μου φάνηκε εξαιρετικά ικανό να αφαιρέσει από τους Γάλλους την ελευθερία του ως άνω εμπορίου, υποχρεώθηκα να πάω στην Κέρκυρα, για να παραπονεθώ στον Προβλεπτή, τονίζοντας του, ότι η Βενετία, μη έχουσα καμιά κυριαρχία πάνω στα εδάφη του Μεγάλου Κυρίου, όπου οι υπήκοοι του Βασιλέως (της Γαλλίας) έχουν μια πλήρη ελευθερία να εμπορεύονται και όπου πληρώνουν τα δικαιώματα που καθόρισαν οι δύο χώρες (Γαλλία-Τουρκία), δεν δικαιούται η Βενετία να επιβάλει νόμιμα δικαιώματα άλλα, έκτος αν πρόκειται, τα προερχόμενα απ' εκεί υποχρεώματα να ξεφορτωθούν (στην Κέρκυρα). Δεν μου έδωσε καμιά ικανοποίηση. Μου είπε μόνον, ότι τα δικαιώματα αυτά (σ.μ. το 6%) πληρωνότανε πάντα χωρίς παράπονο. Διαμαρτυρήθηκα, είπα ότι στο μέλλον δεν θα πληρωθούν και ότι θα γράψω στον κύριο πρέσβη της Βενετίας, στην Κων/πολι, για να πληροφορήσει τη Δημοκρατία, για την αδικία αυτή», βλ. ΜΑΞΙΜΟΣ 1945, 42.

⁸ Ο Hiérosme Pellissier υπηρέτησε ως πρόξενος της Άρτας την περίοδο 1703-1705, βλ. ΣΙΟΡΟΚΑΣ 1981, 79-80.

⁹ Η συνθήκη του Passarowitz υπογράφηκε στις 21 Ιουλίου 1718 από τον αυτοκράτορα της Αυστρίας Κάρολο ΣΤ΄ και τον σουλτάνο Αχμέτ Γ΄. Η ομώνυμη εμπορική συνθήκη υπογράφηκε λίγες μέρες αργότερα στις 27 Ιουλίου. Σχετικά βλ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ 2002, 456-481.

λοποννήσου, γεγονός που επισημαίνεται και στην προξενική αλληλογραφία.¹⁰

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις γαλλοβενετικές σχέσεις στην περιοχή παρουσιάζουν δύο επιστολές του προξένου G. Dubroca προς τον γενικό προβλεπτή της θάλασσας A. Pisani, πριν ακόμη τελειώσει ο έβδομος και τελευταίος Βενετοτουρκικός πόλεμος και πριν υπογραφεί η συνθήκη του Passarowitz.¹¹ Με την πρώτη από αυτές, με χρονική ένδειξη 13 Νοεμβρίου 1717, ο Γάλλος πρόξενος ζητούσε διευκρινήσεις στα εξής καίρια ερωτήματα: α) Να δηλωθεί από τον γενικό προβλεπτή, αν συμφωνούσε για την παροχή λιμενικών και εμπορικών διευκολύνσεων προς τους Γάλλους στην Πρέβεζα, διευκολύνσεις που τους παραχωρήθηκαν και τη χρονική περίοδο κατά την οποία η πόλη ήταν υπό τουρκική κατοχή.¹² β) αν οι ίδιες διευκολύνσεις παρέχονταν και στο Ξηρόμερο.¹³ γ) πού εδράζονταν οι αξιώσεις των Βενετών για επιβολή τελωνειακών δασμών στις δύο προαναφερόμενες περιοχές· δ) αν αναγνωριζόταν η ιδιότητα και η άσκηση των προξενικών καθηκόντων του G. Dubroca ή εκπροσώπου του στις προαναφερόμενες περιοχές· ε) αν παρεχόταν στα γαλλικά πλοία το δικαίωμα να καταπλέουν ελεύθερα στην Κόπραйна¹⁴ και στις υπόλοιπες σκάλες της δικαιοδοσίας του προξενείου χωρίς να εμποδίζονται στην Πρέβεζα, αλλά ούτε και στη Βόνιτσα· στ) αν τα γαλλικά καράβια θα πλήρωναν αγκυροβόλιο στην Πρέβεζα ή τη Βόνιτσα ή αν θα εξαιρούνταν από αυτό, όπως και στο παρελθόν· ζ) αν θα παρεχόταν προστασία στους Γάλλους κατά τις μετακινήσεις τους προς τις σκάλες της περιοχής ή προς τα Γιάννενα, όταν περνούσαν μέσα από βενετικές περιοχές· ο πρόξενος της Γαλλίας ζητούσε ακόμη προστασία και για τους δύο γενίτσαρους Ισούφ και Μεχμέτ που είχε στην υπηρεσία του· η) αν, τέλος, προστατεύονταν, σε περίπτωση ανάγκης, οι εγκαταστάσεις των Γάλλων στην Άρτα.¹⁵ Από τη δεύτερη επιστολή του G. Dubroca, με ημερομηνία 13 Ιανουαρίου 1718, πληροφορούμαστε την απάντηση του A. Pisani στα ερωτήματα του Γάλλου προξένου. Σύμφωνα, λοιπόν, με την απάντηση του Βενετού αξιωματούχου, οι Γάλλοι έπρεπε να καταβάλλουν στην Πρέβεζα τελωνειακό δασμό 4% για ό,τι εισαγόταν ή εξαγόταν από τον Αμβρακικό κόλπο, ένα *bezzo* ακόμη, επιπλέον του

¹⁰ Βλ. ΣΙΟΡΟΚΑΣ 1981, 182.

¹¹ Βλ. Παράρτημα εγγράφων 1.

¹² Το χρονικό ανακόλουθο που παρατηρείται εδώ μπορεί να εξηγηθεί, μόνο εάν υποθέσουμε ότι οι σχετικοί όροι της συνθήκης του Passarowitz (για την παραχώρηση της Πρέβεζας και της Βόνιτσας στους Βενετούς) είχαν γίνει γνωστοί πριν την υπογραφή της.

¹³ Με τον όρο *Ξηρόμερο* δηλώνεται η ορεινή περιοχή της Ακαρνανίας από τον Αμβρακικό, την περιοχή της Βόνιτσας και την απέναντι της Λευκάδας ακαρνανική ακτή μέχρι τον Αχελώο. Το όνομα της περιοχής οφείλεται στην ανεπάρκεια υδάτινων πόρων.

¹⁴ Για την Κόπραйна περισσότερα βλ. ΒΕΤΣΙΟΣ 2007, 274.

¹⁵ Βλ. Παράρτημα εγγράφων 2. Τα δύο τελευταία ερωτήματα υποβάλλονται, επειδή ο έβδομος Βενετοτουρκικός πόλεμος βρισκόταν σε εξέλιξη. Επίσης, μνεία και περίληψη της επιστολής βλ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ 1936, 291.

4%, για κάθε λίβρα καπνών και ότι όλα τα εμπορεύματα έπρεπε να μεταφέρονται μέσω της Βενετίας.¹⁶

Βέβαια, ο G. Dubroca θεώρησε τους ορούς αυτούς απαράδεκτους, επειδή, κατά τη συλλογιστική του, εάν ο καθένας επέβαλλε τέτοιους περιορισμούς, το εμπόριο από τη θάλασσα θα έπρεπε να σταματήσει. Διπλωματικότητα, όμως, δεν έκλεισε τις διαπραγματεύσεις. Χωρίς να θίξει καθόλου το δεύτερο και το τρίτο σημείο της επιστολής του A. Pisani, αντιπρότεινε στο πρώτο να μοιράζονται οι Βενετοί με τους Τούρκους τους τελωνειακούς δασμούς, πράγμα το οποίο δε δέχτηκαν οι Τούρκοι. Ούτε οι παραστάσεις του Γάλλου προξένου προς τον μετέπειτα γενικό προβλεπτή Z. Pasqualigo είχαν κάποιο θετικό αποτέλεσμα. Με επιστολή, λοιπόν, προς τον υπουργό του με χρονική ένδειξη 10 Απριλίου 1720, ο G. Dubroca εισηγούνταν να γίνουν διαβήματα προς τη Βενετία. Παράλληλα, περίμενε την εξέλιξη της υπόθεσης και από την πλευρά του βοεβόδα της Άρτας, που είχε ειδοποιήσει σχετικά την Πύλη και οι σχέσεις του με τους Βενετούς δεν ήταν καθόλου φιλικές. Στην παραπάνω επιστολή προς το γαλλικό υπουργείο υπάρχει συνημμένο υπόμνημα του Γάλλου προξένου, όπου αναφέρονται τα σημεία, στα οποία στήριζαν οι Βενετοί τις απαιτήσεις τους για την εισπραξη τελωνειακού δασμού: Στήριζαν τις απαιτήσεις τους αυτές για εισπραξη τελωνειακών δασμών στην Πρέβεζα στο γεγονός ότι θεωρούσαν τον εαυτό τους κυρίαρχο της θαλάσσιας περιοχής του Αμβρακικού κόλπου και επέμεναν ότι το τελωνείο υπήρχε ήδη στην Πρέβεζα από την περίοδο που οι Οθωμανοί κατείχαν την πόλη.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αντίκρουση των επιχειρημάτων αυτών των Βενετών από τον Γάλλο πρόξενο. Αυτός συγκεκριμένα ανέφερε ότι οι Τούρκοι εισέπρατταν τελωνειακό δασμό στην Πρέβεζα, επειδή ήταν κύριοι και της στεριάς γύρω από τον κόλπο. Αντίθετα, οι Βενετοί, σύμφωνα με το άρθρο 4 της συνθήκης του Passarowitz, είχαν στην κατοχή τους έδαφος καλυπτόμενο σε μια ώρα πορεία από το φρούριο της Πρέβεζας και ποτέ δεν τους παραχωρήθηκε η κυριαρχία της θαλάσσιας περιοχής του κόλπου. Αλλωστε, ο Σουλτάνος κατείχε μέσα στην περιοχή αυτή ιχθυοτροφεία και αλυκές, των οποίων η ύπαρξη δεν συμβιβαζόταν με τις βενετικές αξιώσεις. Ακόμη, οι Τούρκοι εισέπρατταν παλαιότερα τελωνειακούς δασμούς στην Πρέβεζα, χωρίς, όμως, και να εισπράττουν άλλον παρόμοιο δασμό οπουδήποτε στις ακτές του κόλπου, παρόλο που αυτές ανήκαν σε δύο διαφορετικά σαντζάκια: από την Πρέβεζα ως την Κόπρανα, στο σαντζάκι των Ιωαννίνων, βοεβοδιλίκι Άρτας, και από κει και πέρα στο σαντζάκι του Κάρλελι, βοεβοδιλίκι Βόνιτσας. Αλλά και αν ακόμη υποθεθεί, συνέχιζε ο Γάλλος πρόξενος, ότι οι Βενετοί ήταν κυρίαρχοι και της θαλάσσιας περιοχής, δε δικαιούνταν τίποτε πε-

¹⁶ Βλ. Παράρτημα εγγράφων 3. Ο Κ.Δ. Μέρτζιος παρουσιάζει την επιστολή σε μετάφραση, την οποία και παραθέτω, βλ. Παράρτημα εγγράφων 4, πρβλ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ 1955-1962, 274-275.

ρισσότερο απ' ό,τι ζητούσαν και άλλοι που εξουσίαζαν θαλάσσιες περιοχές: Να υψώνουν τη σημαία τους όσα καράβια περνούσαν κάτω από τα φρούρια τους, ν' αποδίδουν τον οφειλόμενο χαιρετισμό με βολές των πυροβόλων τους και να πληρώνουν αγκυροβόλιο, όταν σταματούσαν σε κάποιο λιμάνι. Δε θα εισπράττονταν, όμως, τελωνειακοί δασμοί, επειδή το θαλάσσιο εμπόριο θα έσβηνε, αν συνέβαινε κάτι τέτοιο. Τονίζεται επιπλέον εμφαιτικά ότι οι δασμοί αυτοί, επιβάλλονταν μόνο στα γαλλικά καράβια, κάτι που ήταν επιβαρυντικό για το γαλλικό εμπόριο. Οι Γάλλοι ήταν διατεθειμένοι πάντως να αναγνωρίσουν στους Βενετούς δικαιώματα τελωνείου στην περίπτωση που τα καράβια θα φόρτωναν ή θα ξεφόρτωναν σε βενετοκρατούμενη περιοχή.

Τέλος, ο G. Dubroca διατύπωνε στο υπόμνημα του την εισήγηση να τονιστεί στην Πύλη η ζημιά που θα προξενούσαν στα συμφέροντα της οι αξιώσεις των Βενετών· ότι δηλαδή υπήρχε κίνδυνος να έχανε η Πύλη ένα μεγάλο μέρος των τελωνειακών δασμών που θα εισέπραττε, επειδή κανένας δε θα φόρτωνε ούτε θα ξεφόρτωνε εμπορεύματα στις σκάλες του Αμβρακικού κόλπου για να αποφύγει την καταβολή διπλού δασμού (σε Βενετούς και Τούρκους). Πραγματικά έγιναν επίσημα διαβήματα στην Πύλη, ενώ σημειώθηκε παράλληλα ζοηρή παρασκηνιακή δραστηριότητα του πρεσβευτή de Bonnac. Αποτέλεσμα των ενεργειών αυτών ήταν να γίνουν αυστηρές συστάσεις της Πύλης στον Βενετό βάιλο και να εκδοθεί σχετικό διάταγμα, το οποίο απαγόρευε στους Βενετούς της Πρέβεζας να εισπράττουν εκεί άλλον φόρο, εκτός από εκείνον που θα συμφωνούνταν ανάμεσα στους Τούρκους και τον εξουσιοδοτημένο εκπρόσωπο του βαΐλου και του γενικού προβλεπτή της θάλασσας.

Τελικά, μετά από διαπραγματεύσεις μεταξύ Βενετών, Γάλλων και Τούρκων, επήλθε συμφωνία, που προέβλεπε να πληρώνονται, για κάθε εισαγόμενο ή εξαγόμενο από τις σκάλες του Αμβρακικού κόλπου προϊόν αξίας 400 άσπρων, τα $\frac{3}{4}$ του τελωνειακού δασμού στον βοεβόδα της Άρτας και το υπόλοιπο $\frac{1}{4}$ στο τελωνείο των Βενετών στην Πρέβεζα. Ακόμη, πληροφορούμαστε ότι το ύψος του δασμού αυτού ήταν 3% για τους Γάλλους και 4% για τους υπόλοιπους Ευρωπαίους.¹⁷ Μάλιστα, για την καλύτερη εξασφάλιση της είσπραξης των οφειλόμενων δασμών, θα μπορούσε ο τελώνης των Βενετών ή εντεταλμένος αντιπρόσωπός του να επισκέπτεται τα πλοία, τόσο όταν φόρτωναν, όσο και όταν ξεφόρτωναν εμπορεύματα στις σκάλες της Άρτας, για να ζητά τα σωστά τελωνειακά δικαιώματα, σύμφωνα με όσα ρύθμιζε η συμφωνία. Η συμφωνία αυτή υπογράφηκε στις 2 Αυγούστου 1720 από τον Βενετό γενικό προβλεπτή της θάλασσας Zorzi Pasqualigo, τον βοεβόδα της Άρτας Husayn ağa και τον Γάλλο πρόξενο στην Άρτα G. Dubroca.¹⁸

¹⁷ Archivio di Stato di Venezia (A.S.V.), Senato, Dispacci Ambasciatori Costantinopoli, f. 241, No. 201, Copia No. 4.

¹⁸ A.S.V., P.T.M., f. 867, Copia No. 1, Πρέβεζα 2 Αυγούστου 1720, συνημμένη στο έγγραφο No.

*Παράρτημα εγγράφων***1**

Archivio di Stato di Venezia (A.S.V.), Cinque Savi alla Mercanzia, Seconda Serie, Consoli Veneti in Levante, b. 31, quaderno 250, χ. αρ. (1717, Δεκεμβρίου 18)

1717 18 dec(emb)re in Pregadi

E da mò siano datte in copia ai Deputati al Comercio e V Savii alla Mercanzia con le lettere del Cap(ita)n G(e)n(er)al quelle del Console di Francia in Arta per gl'opportuni riflessi e per quei suggerim(en)ti che giudicassero convenienti al Pub(lic)o interesse.

Dona Perazzo nod(ar)o Ducal

Στο περιθώριο με κόκκινο χρώμα η σημείωση: «1717 Arta»

Copia di contenuto in Dispaccio di S(ua) E(ccellenza) Cap(ita)n G(e)n(er)al delle 17 nov(emb)re 1717

Dal Console di Francia com(m)orante nela terra dell'Arta mi furono novam(en)te scritte due lettere che unisco in copia. L'una è anteriore al sopra-esspresso stabilito accordo a facilità del quale molto giovò la risposta assai sostenuta che havevo reso alli due precedenti fogli già umiliati a V(ostre) E(ccellenze). L'altra è posteriore, nella quale spiega egli varie ricerche concernenti il traffico de bastim(en)ti di sua Nazione. E come reputo degno delle Pub(lic)e ponderazioni, il punto principale dell'estrazione delle mercanzie del golfo, delle quali ne ha egli fatto un assai osservabile inchiesta per dar carico ai bastim(en)ti di sua Nazione, mi è parso proprio stimando la tenuità mia più consentaneo al giusto et all'interesse di V(ost)ra Ser(eni)tà, che il negozio habbia ad havere li suoi ricapiti per costà solam(en)te a riserva di ciò potesse occorrere per il sostentem(en)to dell'isole, di far intendere al suo interveniente, che m'esibi la lettera stessa, che trovandomi in mossa per ridurmi allo sverno a Corfù con più di quiete a quella parte, haverei esaminato l'istanze per stabilire quello più convenisse; e ciò con l'oggetto di tirar inanzi e di soggettar la materia a V(ostre) E(ccellenze) per dipendere dalle loro saviiss(i)me risoluzioni.

Στο περιθώριο με κόκκινο χρώμα η σημείωση: «Scala di Negocio»

10, Λευκάδα 1 Ιουλίου 1726, που έστειλε ο έκτακτος προβλεπτής της Λευκάδας Agostin da Riva στον δόγη. Αντίγραφο της συμφωνίας αυτής υπάρχει και στη σειρά Cinque Savi alla Mercanzia, Seconda serie, Consoli Veneti in Levante, b. 31, Quaderno 250· A.S.V., P.T.M., f. 991, No. 17, 19 Νοεμβρίου 1746. Βλ. επίσης ΜΕΡΤΣΙΟΣ 1936, 291· ΒΕΤΣΙΟΣ 2001, 45-50.

Copia di traduzione di lettera scritta all' Ill(ustrissi)mo et Ecc(ellentissi)mo S(igno)r And(re)a Pisani, Cap(ita)n G(e)n(er)al, dal Console di Francia in Arta in data 3 nov(emb)re 1717 s(tile) n(uovo).

Q(ua)nto V(ostra) E(ccellenza) si compiace assicurarmi di considerazione per il Re mio Sig(no)re e Sovrano, unita la bonità che l'accompagna sopra q(ua)nto mi concerne, mi riesce di segnalata grazia tal che ne conserverò eterna la memoria, come haverò l'onore d'informare diligentem(en)te sua Altezza Reale Mon(signo)r Duca d'Orleans Reggente.

Io spero Ecc(ellen)za che per compire le sue grazie mi farà quella di distaccare uno de suoi ufficiali per preservare la mia casa e ciò che appartiene // a miei Nazionali in q(ue)sto luoco e di raccomandare istessam(en)te quelli che hanno del tabacco ne villaggi circonvicini; di tanto supplicola di nuovo umilmente.

V(ostra) E(ccellenza) con suoi generosi sentim(en)ti verso le sue valorose truppe aggiunge nuovi allori a quelli che si abbondantem(en)te ha raccolti.

I n(ost)ri padri resteran(n)o stupiti, i n(ost)ri nepoti dureran(n)o pena a crederlo e le confesso che io le amiro. Tre combattim(en)ti maritimi con ciò che li susseguita in una sola campagna riesce senza esempio e un avvenim(en)to nuovo, aggiungendo Sig(no)re a si eroichi fatti tutta la virtù e tutta la religione che sono i fondam(en)ti della sua bell'anima.

Sarà egli possibile che V(ostra) E(ccellenza) rifiuti la sua clemenza verso li miserabili Cristiani distrutti et oppressi da quelli che li dominano senza pietà, senza misericordia.

Non ardisco immaginarmelo, sperando al contrario, che ne haverà pietà.

Sarei stato in persona senza le giuste considerazioni che si oppongono a supplicare V(ostra) E(ccellenza) coll'Illustre Prelato che haverà l'onore di p(re)se)ntarle q(ue)sta lettera.

Q(ue)sti miserabili Cristiani le fanno una picciolo offerta, ma ella s'attrova talm(en)te superiore alle loro forze che non puon(n)o p(re)se)ntarla effettiva, ne reale presentem(en)te.

Elle non mancherà dentro d'un mese nel luoco che resterà ordinato da V(ostra) E(ccellenza) e ne fo una debole garantia.

Ho preso la mia sicurezza come la copia che l'invio in appresso a q(ue)sto si pagherà la contribuzione sul piede stabilito la decorsa guerra.

Usi V(ostra) E(ccellenza) generosità nell' accettarla e sia persuaso degli incessanti voti che q(ue)sto popolo tutto farà per la sua preservazione e che io sarò tutta la mia vita rispettosam(en)te.

Segue la copia

Magazeno riempito di tabacco a combali, a sallade e fetta.

Combali.

Cottoni Cristo tutta la Casa

Steffano fu di Papà Conà

Boni egualm(en)te tutta la Casa
Sallade

Un magazzino nella casa della vedova Cercina, sotto custodia del
nominato

Dimo Marra.

Detta

Mastro Giorgi un magazzino

Dimo Diamante un magazzino

Costa Diamandi. Segue copia

2

A.S.V., Cinque Savi alla Mercanzia, Seconda Serie, Consoli Veneti in Levante, b. 31, quaderno 250, χ. αρ. (1717, Νοεμβρίου 13)

Copia di traduzione di lettera scritta all' Ill(ustrissi)mo et Ecc(ellentissi)mo
S(igno)r Andrea Pisani Cap(ita)n G(e)n(er)al dal Console di Francia in Arta
Dubrocca in datta 13 nov(embr)e 1717

V(ost)ra Ecc(ellen)za viene più ammirata per la quiete che l'ha accordato a
q(ue)sto Paese nella prosperità delle sue armi, che per li vantaggi riportati; e
se le acclamazioni non appariscono pub(lich)e, posso assicurare V(ostra)
E(ccellenza) che le sono interne.

Non resta altro per perfezionare le operazioni della v(ost)ra bell'anima che di
regolare et ordinare ciò che vi piace intorno al negozio et alla navigazione in
q(ue)sto golfo della n(ost)ra Nazione. La mia soddisfazione sarebbe di
rapp(re)ntarle a viva voce le ragioni che il s(igno)r Prepand, che haverà
l'onore di rendervi la p(re)nte, esplicherà, vi renderan(n)o persuaso che io
non posso bastantem(en)te mettermi al coperto.

Li ho consegnato un Memoriale, sopra il quale supplico umilm(en)te V(ostra)
E(ccellenza) di dichiarar la sua volontà e li suoi ordini, perche mi servano di
legge; et a quelli che li piacerà destinare per diriggere le conquiste, le buone
regole, portando seco la buona corrispondenza. Spero di comportarmi in
forma che ella non haverà motivo di querellarsi della mia; soprattutto
supplicola di volersi ben persuadere che in ogni occasione mi farò sempre
apparire rispettosam(en)te.

Di V(ostre) E(ccellenze)

Στο περιθώριο με κόκκινο χρώμα η σημείωση: «1717 13 (novem)bre»

Segue il Memoriale

Umiliss(i)ma Rapp(re)ntazione del Console di Francia all'Arta e sue
Adiacenze a S(ua) E(ccellenza) And(re)a Pisani Generaliss(i)mo dell'Armi
della Ser(enissi)ma Repub(lic)a di Venezia, a fine che piaccia a q(ue)sta

Ecc(ellen)za di regolare et ordinare ciò che concerne la navigazione et il negozio della Nazione Francese contro le giurisdizioni di Prevesa e Voniza dentro e fuori del Golfo dell'Arta

P(ri)mo. Il sud(ett)o Console supplica S(ua) E(ccellenza) d'esplicar se li piace, se accorda alla Nazione Francese, la facultà di negoziare nella giurisdizione di Prevesa, come q(ue)sta Nazione faceva nel tempo del Turco.

(Secon)do. Se la sud(et)ta Nazione ha eguale facultà nel Xeromero dentro e fuori del golfo dell'Arta.

(Terz)o. Sopra qual pie si desidera che sii pagata la dogana delle mercanzie che saran(n)o caricate o scaricate entro le sud(ett)e due giurisdizioni.

(Quart)o. Se S(ua) E(ccellenza) ha piacere che il sud(ett)o Console o personalm(en)te o per via di Proc(urato)re facci la fonzione entro le sud(ett)e giurisdizioni.

(Quint)o. Se vorrà accordare alli bastim(en)ti francesi l'uso dell'acque per venire a Coprena e nel rimanente della giurisdizione dell'Arta senza esser turbidati ne molestati a Prevesa, nemeno nel passaggio avanti // Voniza sopra il pretesto di venir in Turchia. Eguale liberta è stata concessa nel tempo di guerra a Corfù et alla Suda, essendo ancora sotto la Ser(enissi)ma Repub(lic)a.

(Sest)o. Se li bastim(en)ti francesi, prendendo porto o dando fondi a Prevesa e Voniza, sii di piacere a S(ua) E(ccellenza) che paghino l'ancoraggio o siino esenti come per il passato.

(Settim)o. Se a S(ua) E(ccellenza) piace di farne la grazia d'accordarci le salveguardie andando alle marine et a Jariina; et in quel caso supplica che q(ue)sta salvaguardia comprenda con le n(ost)re persone li n(ost)ri effetti e li n(ost)ri due gianizeri nominati Jassuf e Mehemet.

(Ottav)o. La sicurezza per le n(ost)re case all'Arta in caso di bisogno.

Arta li 13 nov(emb)re 1717.

Dubroca

3

A.S.V., Provveditori da Terra e da Mar (P.T.M.), f. 961, Copia συνημμένη στο έγγραφο Νο. 100, Άρτα 13 Ιανουαρίου 1718

Copia Traduzione

S.E. Loredano m' ha graziato di scrivermi le condizioni relative à quelle di V.E., per l' uso dell' aque di questo Golfo, e sono tre

La prima di pagar à Prevesa di Dogana quattro per cento di quanto entrare ò sortirà senza distinzione di stato, né di Giurisdizione.

Secondo un Bezzo oltre di quattro per cento sopra ogni libra di Tabacco.

Terzo che tutte le... e mercanzie non potranno esser portate, che à Venezia. Sopra di ciò sono obligato darmi l' honore senza mancar di rispetto verso la persona di V.E.; alla quale io preferirò per così dire alla morte considerandola anco più della Sua Illustre nascita e del suo grado, anzi come uno de più risplendenti raggi della gloria della Serenissima Repubblica, che pare, che simile imposizione non ne sia permessa, che sopra li proprii sudditi in quel Dominio, e giurisdizione, che possono negoziare, caricare ò scaricare, e noi stessi negoziando, caricando, ò scaricando nel vostro antico Dominio, ò paesi da voi conquistati, se pure altramente non è accordato dai trattati, ma non già all' hor, che noi negoziamo in Paesi de Turchi, senza inovare ciò, che universalmente è ordinato, ed osservato sopra l'uso dell' aque da tutti li Potentati, che lo permettono senza esiger dritti, ne retribuzioni, se non scaricando ne loro stati, nel qual caso si paga ciò, che fu accordato, e convenuto. Oltre di ciò la libertà intiera (ed la Dominante Veneta, nonmeno, che li suoi Porti ne sono un perfetto modello) senza questo temperamento, mentre se ogn' uno per le proprie aque pretendesse retribuzioni, non si potrebbe negoziare per mare, e cesserebbe il commercio, se non in caso d' affrancarlo col mezo dell' Armi; tuttavia sarà ciò, che comandare V.E., suplicandola solo humilmente compiacersi di concedere un novo riflesso ed assieme li suoi ordini se giudica dare qualche moderazione ai primi per quello riguarda à quello si carica ò scarica in Turchia, per la libertà di disporre à piacere de proprietarij. Facio proporre un temperamento al Doganiere di Prevesa, per dividere col Turco li dritti di tutto ciò si caricara, ò scaricara nel paese di quest' ultimo, à misura di ciò, che fa pagare. Penso che ciò convenga al Doganiere medesimo, e la causa, e la libertà sopra la quale supplico di nuovo haver la bonità di decidere, e questa è la grazia che lo mi dò l' honore di dimandarle, oltre quella di credermi in profondissimo rispetto.

Arta 13 gennaio 1718

Dubroca

P.S.

Supplico V. E. compiacersi, che lo le desiderò felicità nel nuovo ano.

La pocca peste, che quivi fu dopo l' uscita di V.E. dal Golfo, si trova grazie à Dio senza continuazione non essendovi alcuno né morto, né ferito dal male da quindici giorni in qua.

4

*Επιστολή του εν Άρτη Γάλλου Προξένου Ντουμπροκά προς τον Γενικόν Προβλεπτήν Ανδρέαν Πιζάνι*¹⁹

Άρτα 3 Ιανουαρίου 1718.

... Η Α.Ε. ο κ. Λορεδάν μοι έδωσε την άδειαν να Σας γράψω τους όρους που σχετίζονται με τους της Υ.Ε. ως προς τα ύδατα τού Κόλπου τούτου και είναι τρεις:

1) Να πληρώνεται εις Πρέβεζαν ως τελώνειον 4% δι' ό,τι θα εισέλθη και θα εξέλθη χωρίς διάκρισιν είτε επικρατείας είτε δικαιοδοσίας.

2) Ένα μπέτζο πέραν των 4% διά κάθε λίβραν καπνών και

3) όλα τα φορτωνόμενα εμπορεύματα πρέπει να κατευθύνονται εις Βενετίαν. Επί τούτου είμαι υποχρεωμένος, χωρίς να θεωρηθώ ότι δεν έχω σεβασμόν προς την Υ.Ε. την οποίαν θεωρώ, ένα από τους πλέον διακεκριμένους Αντιπροσώπους της Γαληνότατης Δημοκρατίας και ανήκοντα εις μίαν ένδοξον οικογένειαν, να υποβάλω την παρατήρησιν ότι παρομοία επιβολή δεν ημπορεί να είναι επιτετραμμένη παρά μόνον ως προς τους ίδιους, υπηκόους οι οποίοι εμπορεύονται και συναλλάσσονται με εκείνην την Επικράτειαν και δύνανται να φορτώνουν εμπορεύματα και ξεφορτώνουν εις τας χώρας που κατευθύνονται, εάν δεν προβλέπουν διαφορετικά αι συνθήκαι ειρήνης. Αλλά δεν αφορά ημάς που εμπορευόμεθα εις τα Τουρκικά μέρη, χωρίς να κάμωμεν καμμίαν καινοτομίαν εις εκείνο που καθορίζεται από παγκοσμίους διατάξεις. Και τας διατάξεις ταύτας τας σέβονται όλοι οι Πρίγκηπες εις την χρήσιν των υδάτων και επιτρέπουν την ελευθεροπλοϊαν χωρίς να ζητήσουν κανέν δικαίωμα ούτε φόρον, εκτός εάν ξεφορτωθή το εμπόρευμα εις την επικράτειαν εκάστου Πρίγκηπος και εις τοιαύτην περίπτωσιν καταβάλλεται ο καθωρισμένος δασμός. Μη υπάρχούσης τοιαύτης ελευθερίας εις την μεταφοράν των προϊόντων, αν δηλονότι ό κάθε Πρίγκηψ από τα ύδατα του οποίου διέρχονται πλοία με εμπορεύματα, ήθελεν απαιτήσει την καταβολήν ενός δικαίωματος μόνον και μόνον ίνα επιτρέψη ακωλύτως τον πλουν, δεν θα ήτο δυνατή η διά θαλάσσης εμπορική συναλλαγή, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος θα κατώρθωνε να περάση διά της ενόπλου βίας.

Διά τους λόγους τούτους παρακαλώ την Υ.Ε. να δώση και διαταγάς ίνα δύνανται οι συναλασσόμενοι με τα Τουρκικά μέρη να έχουν το δικαίωμα να φορτώνουν και να ξεφορτώνουν τα εμπορεύματα και να τα μεταφέρουν ελευθέρως διά μέσου του κόλπου της Πρεβέζης ... Έχω την τιμήν να προτείνω μίαν συμβιβαστικήν λύσιν εις τον τελώνην της Πρεβέζης, ίνα μοιρασθή με τον Τούρκον της Άρτης το εισπραττόμενον δικαίωμα. Σκέπτομαι ότι θα συμφέρη η λύσις αύτη εις τον Τελώνην της Πρεβέζης ... Και πάλιν παρακαλώ

¹⁹ ΜΕΡΤΖΙΟΣ 1955-1962, 274-275.

την Υ.Ε. να λάβη αποφάσεις διά την ελευθερίαν των συναλλαγών και την ακώλυτον ναυσιπλοΐαν εις τον κόλπον της Πρεβεζής ... αυτή είναι η χάρις την οποίαν έχω την τιμήν να ζητήσω από την Υ.Ε. και την παρακαλώ να πιστεύη εις τον βαθύτατον σεβασμόν μου προς την Υ.Ε. μεθ' ου διατελώ.
Ταπεινότατος, ευπειθέστατος δούλος Της
Άρτα 3 Ιανουαρίου 1718 Ντουμπροκά

✂

Βιβλιογραφία

- BACCHION E., 1958, *Il dominio Veneto su Corfù (1386-1797)*, Venezia
- ΒΕΤΣΙΟΣ Ε., 2001, Η δασμολογική πολιτική των Βενετών στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου στις αρχές του 18^{ου} αι. (με βάση τα βενετικά αρχεία), *Πρεβεζάνικα Χρονικά* 37-38, 45-50
- ΒΕΤΣΙΟΣ Ε., 2007, *Η διπλωματική και οικονομική παρουσία των Βενετών στην περιοχή της Άρτας κατά τον 18^ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη
- ΛΟΥΝΤΖΗΣ Ε., 1856, *Περί της πολιτικής καταστάσεως της Επτανήσου επί Ενετών*, Αθήνα
- ΜΑΞΙΜΟΣ Σ. (Σ. Βόρειος), 1945, *Η αυγή του ελληνικού καπιταλισμού (Τουρκοκρατία 1685-1789). Ανέκδοτα επίσημα έγγραφα από τα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών της Γαλλίας και του Επιμελητηρίου Μασσαλίας με παρατηρήσεις για την οικονομία της εποχής*, Αθήνα
- ΜΑΧΑΙΡΑΣ Κ., 1951, *Η Λευκάς επί Ενετοκρατίας 1684-1797*, Αθήνα
- ΜΕΡΤΖΙΟΣ Κ.Δ., 1936, Το εν Βενετία Ηπειρωτικόν Αρχείον, *Ηπειρωτικά Χρονικά* 11, 1-352
- ΜΕΡΤΖΙΟΣ Κ.Δ., 1955-1962, Η Άρτα εις τα Αρχεία της Βενετίας 1696-1787, *Σκουφάς* 1-2
- ΣΙΟΡΟΚΑΣ Γ.Α., 1981, *Το γαλλικό προξενείο της Άρτας (1702-1789)*, Ιωάννινα
- ΤΣΙΤΣΑΣ Χ., 1989, *Βενετοκρατούμενη Κέρκυρα (θεσμοί)*, Κέρκυρα
- ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Δ., 2002, *Ο τελευταίος Βενετο-Οθωμανικός πόλεμος 1714-1718*, Αθήνα